YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№ 10

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2025

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 828 sahifa.
2025-yil, 18-oktyabr

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:
Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
G‘afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o‘qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja’sur Artiqboy o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....13
Muxiddin Kalonov

MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO'LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....19
Quliyev Begimqul Melikovich

SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna

KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O'RNINI KENGAYTIRISH USULLARI.....30
Musayeva Shoira Azimovna

IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO'RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKTSIONAL JIHATI.....35
Alabayev Sobitxon

MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich

ПЕСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....48
Саидахмедова Аида Мирзаевна

KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH.....55
Mirzayev Ozod Furkatovich

AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....59
Qodirov Farrux Ergash o'g'li

BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHIYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich

SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li

МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА.....73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович

ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО.....78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI.....84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o'g'li

TO'LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o'g'li

O'ZBEKISTON SANOATINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR.....96
Habibullayev Oybek Asliddin o'g'li

YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....102
Allayarov Suxrob Rustamovich

O'ZBEKISTONDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.....107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

HUDUDIY IJTIMOIY TENGLIK VA KAMBAG‘ALLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURSLARI OMILLARI 114
Durumov Temur G‘olibovich

TRANSPORT TARMOG‘I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O‘RTASIDAGI BOG‘LIQLIKNI MODELLASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA) 121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To‘raqul o‘g‘li

РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА 134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна

O‘ZBEKISTONDA OLIY TA’LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI 139
Yuldashev Iskandar Bahromovich

YER QA’RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI 145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o‘g‘li

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR 151
Shaxinabonu Choriyeva

AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI 157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna

“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQARUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 163
Toshtemirov To‘lqin Toirjonovich

DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA’MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEXANIZMLARI 166
O. Nurmuradov

TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI 171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o‘g‘li

СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ 176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминович

QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI 183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI 187
Saidrahmatova Zuhraxon Saidazim qizi

O‘ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI 192
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna

O‘ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI 196
Xuramov Zafar Rajabaliyevich

PAXTA-TO‘QIMACHILIK KLASTERLARIDA XOMASHYO TA’MINOTI BARQARORLIGINI TA’MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI 201
Zakirov Abduazim Abdurashidovich

НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ 206
Махкамов Ибраим

O‘ZBEKISTONDA SUG‘URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI 213
Xushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o‘g‘li

GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI 217
Mo‘ydinov Xurshidbek Abdullayevich

DORIVOR O‘SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI 221
Usmonov Mirg‘ulom Xoshim o‘g‘li

BARQAROR IQTISODIY O‘SISHGA YERISHISHDA SUN’IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO‘LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA) 227
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich

НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ........ 233
Ягудин Дмитрий Рустамович

RESURSLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQ TIZIMIDA QO‘LLASH MASALALARI 240
Nasimdjanov Yunusjon Zoxidovich

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO‘LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEXANIZMLARI 246
Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich

TO‘QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA “YASHIL” MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI 250
Bazarova Fayyoza Tuxtamurodovna

INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI........ 255
Muzaffar Raximov

UY-JOY KOMMUNAL XO‘JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI........ 259
Odamboyev Oybek Ravshanbek o‘g‘li

INTERNATIONAL ORGANIZATIONS’ APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL 268
Akhmadaliyeva Nikholakhon

RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI........ 273
Vohobov Hikmatillo Ma’mirjon o‘g‘li

ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА........ 280
Тохирова Гуллола Миркамоловна

KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA’LIMI BITIRUVCHILARINING O‘RNI 287
Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich

DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM 292
Barno Erkayeva

AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI........ 296
Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna

DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI........ 301
B.Sh.Mirzayev

YOSHLAR BANDLIGIDA KO‘NIKMALAR NOMUTANOSIBLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI........ 307
Raxmatxo‘jayev Axrorxo‘ja Akmal o‘g‘li

TO‘QIMACHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHIYATINI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH........ 311
Oqboyev Alisher Rasuljanovich

РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА........ 317
Рахимходжаева Нодира Саидахраловна

QISHLOQ XO‘JALIGI TA’MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH........ 323
Ermonov Farrux

O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISH JARAYONIDA MOLIYAVIY NAZORATNI INNOVATSION TA’LIM YO‘NALISHLARINI YO‘LGA QO‘YISH ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI........ 329
Turg‘unov Bahtiyor Nuriddinovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MARKAZIY OSIYODA SUV RESURSLARINI BOSHQARISH VA HAMKORLIKNING DOLZARB MASALALARI 334
Amanbaev Amanali Orazbaevich

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI TURDAGI LOGISTIKA XIZMATLARINING USLUBIY ASOSLARI 338
Z. Teshayev

O'ZBEKISTON AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARI SOHASINING AMALDAGI HOLATINI TAHLIL QILISH 343
Suyunov Asror Baxtiyorovich

KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 TAMOYILLARINI JORIY ETISH SAMARADORLIKNI OSHIRISH IMKONIYATLARI 349
Ismailov Allayor Rashidovich

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH MASALALARI 355
Yusupov Farxod Adamboyevich

O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISHNI USTUVOR YO'NALISHLARI 359
Abdullaeva Nilufar Javdat qizi

MINTAQADA SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING SOLISHTIRMA EKONOMETRIK MODELLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA) 363
Saatmurotov Shohrux Zafar o'g'li

O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR 369
Abdurazaqov Jasur Abdunasimovich

RAQAMLI PLATFORMALAR YORDAMIDA NORASMIY VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHNING QO'SHIMCHA IMKONIYATLARI TO'G'RISIDA 374
Nasrullayev Hikmatullo Habibulloyevich

O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH MAQSADIDA "XIZMATLAR IPOTEKASI" MOLIYAVIY INSTRUMENTLARINI AMALIYOTGA JORIY QILISH MASALALARI 379
Uskenbayeva Dilnoza Boxodir qizi

ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЛЫВАНИИ ЛУКА В ДЖИЗАКСКОЙ ОБЛАСТИ 384
Суюнов Шоҳзодбек Мурод угли

XORIJIY DAVLATLAR SANOAT IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH TAJRIBASI (YAPONIYA, KOREYA VA GERMANIYA MISOLIDA) 389
Mansurova Sayyora Baxtiyor Kizi

KORXONALARDA ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI HISOBGA OLISHDA XORIJ TAJRIBASINI QO'LLASH 395
Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li

PECULIARITIES OF THE IRRIGATION WATER DELIVERY PAYMENT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 399
Muminov Sherzod Kholmirzaevich

DIGITALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS FOR EXPORT 404
Azimov R.B.

AHOLI JON BOSHIGA UMUMIY DAROMADLAR HAJMINI TREND MODELLAR ASOSIDA PROGNOZLASH 409
Xolto'rayev Islom Ilhomovich

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI BANDLIK SHAKLLARI 416
Sayipov Begzod Rahimovich

TIJORAT BANKLARINING YANGI DAVR SHAROITIDA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASH USULLARI VA INDIKATORLARI 422
Sadikov Iskandar Gayratovich

TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINING SAMARADORLIGINI IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI 427
Ibrohimov Davronbek Muhammadi o'g'li

MAHALLIY BUDJET SOLIQLI DAROMADLARI BAZASI BARQARORLIGINI TA’MINLASHDA SOLIQLAR TA’SIRCHANLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI 433
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich

TOSHKENT SHAHRIDAGI YIRIK SOLIQ TO‘LOVCHILARNING SOLIQ QARZDORLIGI TAHLILI 438
Soipov Boburmirzo Nosirjon o‘g‘li

РОЛЬ ЖИЛИЩНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В СИСТЕМЕ КОМПЛЕКСНОГО РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИЙ МЕЗОУРОВНЯ 446
Далиев Ахтам Шарафутдинович

TO‘QIMACHILIK SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA XORIJ TAJRIBALARINING ZARURLIGI 454
Abdullayev Dostonbek G‘ofurjon o‘g‘li

TURISTIK KLASTERLARNING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O‘RNI 458
Xaitov Oxunjon Nomoz o‘g‘li

XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARIDA RESURS TA’MINOTI BOSHQARUVINING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA MODELLARI 462
Arziqulova Oybar chin Eshquvat qizi

XIZMATLAR SEKTORIDA RAQAMLI INNOVATSIYALAR VA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI QONDIRISH MEXANIZMLARI 467
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ В РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА 472
Базаров Бердымурад Улугмуродович, Атавуллаева Саида Джумабекмуродовна

TURIZM SOHASIDA KADRLAR SALOHIYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI 478
Xo‘jaqulov Bobur Rustam o‘g‘li

KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING RO‘LI 483
Nabiyeva Muxabbat Djabirxanovna

“HOW GREEN INVESETMENTS CAN EFFECT ON ECONOMIC GROWTH IN DEVELOPING COUNTRIES” 485
Farangiz Ma’rufjonovna Pirmatova

TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURSLAR MANBALARI VA ULARNING HAJMINI OSHIRISHNING ZARURIYATI 493
Abduraxmonov Akmal Nurmamat o‘g‘li

GLOBAL BOSHQARUV VA BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL TEXNOLOGIYALARNING ROLI 498
M.Sh. Tolipov

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ 504
Буранбаева Шоира Рустамовна

O‘ZBEKISTON SHAROITIDA PIYOZ YETISHTIRISHDA TOMCHILATIB SUG‘ORISHNI QO‘LLASH ISTIQBOLLARI 508
Suyunov Shohzodbek Murod o‘g‘li

YENGIL SANOAT KORXONALARINING RIVOJLANISHIGA BOSHQARUV MADANIYATIDAN FOYDALANISHNING TA’SIRI 513
Aknazarova Zebiniso Bagdadovna

ISHLAB CHIQARISHNI DIVERSIFIKATSIYALASH SHAROITIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZM SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI 518
Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH VA JOYLASHTIRISHNING IQTISODIY VA TASHKILIY ASOSLARI 524
Salimov Burxon Abubakirovich

“YASHIL” IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH VA UNDA ENERGIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 530
Berdiyeva Aziza G‘anisher qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

SIRKULYAR IQTISODIYOTDAN KORXONA VA TADBIRKORLAR MANFAATLARI 535
Sodikov Zokir Rustamovich

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK SOHASIDA ME’YORIY-HUQUQIY BAZANI ISHLAB CHIQISH........ 541
Xolmirzayev Ulug‘bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich

MINTAQA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI CHAKANA SAVDOSIDA SHADOW WAREHOUSE MODELIGA ASOSLANGAN YETKAZIB BERISH TIZIMINI JORIY QILISH........ 548
Ibrayimova Dilnoza Abdisherpovna

XIZMATLAR SAVDOSI SOHASIDA O‘ZBEKISTONNING XALQARO HAMKORLIK IMKONIYATLARI 555
Qodirjonov A.M.

TO‘QIMACHILIK SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH USLUBIYOTI........ 559
Madraximova Gulasal Ro‘zimboy qizi

ГЛОБАЛЬНЫЕ ТРЕНДЫ СМАРТ-ТУРИЗМА И ИХ ПРИМЕНИМОСТЬ К КУЛЬТУРНОМУ НАСЛЕДИЮ УЗБЕКИСТАНА........ 564
Салихбаев Нурсултон Равшанович

IJTIMOIY HIMOYA TIZIMI VA IJTIMOIY TIBBIY XIZMATLAR O‘ZARO BOG‘LIQLIGINING NAZARIY ASOSLARI........ 572
Shanazarov Farrux Shodiyorovich

ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ РАЗРАБОТКИ МОБИЛЬНОГО ПРИЛОЖЕНИЯ JOB BARAKA ДЛЯ РЫНКА ТРУДА УЗБЕКИСТАНА........ 577
Еримбетова Улбосын Маратовна

TASHQI SAVDO VA INVESTITSIYALAR TAHLILI HAMDA ULARNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA’SIRI........ 582
Jalolov Bekzod Sherzod o‘g‘li

“O‘ZBEKISTONDA KICHIK VA O‘RTA BIZNESLAR UCHUN SUN’IY INTELLEKT ASOSIDA MOLIYAVIY KO‘RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA RAQAMLI YECHIMLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH”........ 586
Azamatjon Mardayev Abdusamat o‘g‘li

FARMATSEVTIKA MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME’YORIY-HUQUQIY ASOSLARI........ 591
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna

O‘ZBEKISTONDA INNOVASION TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA KADRLAR TAYYORLSH MENEJMENTINING AMAL QILISH USULLARI VA TURLARI 596
Ergashev To‘lqin Shokirovich

HUDUDIY IQTISODIYOTNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH 602
Ibragimov Baxrom Baxodirovich

ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINI JORIY ETISH ORQALI O‘ZBEKISTONDA MOLIYA BOZORINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING STRATEGIK YO‘NALISHLARI........ 606
Xodjayev Aziz Shovkatovich

MAHALLIY HOKIMIYAT QAROR QABUL QILISH JARAYONLARIDA DINAMIK OMILLAR VA ULARNING INTEGRATSIYASI 611
Axmedov Farxod Raxmonjonovich

UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR AUDITINI TASHKIL ETISH VA TAHLIL QILISH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH........ 617
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich

ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ТУРИЗМА ЧЕРЕЗ КРЕАТИВНУЮ ИНДУСТРИЮ В РЕСПУБЛИКЕ КАРАКАЛПАКСТАН........ 623
Хошимова Камилла Навфал қизи

IMITATSION MODELDA AXBOROT NORAVSHANLIGI SABABLI YUZAGA KELADIGAN IQTISODIY SAMARASIZLIK TAHLILI........ 633
Qodirov Zohidjon Eralievich

JISMONIY SHAXSLAR TOMONIDAN KREDITLARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI 637
Turdiboyeva Kumush Erkinovna

SOG'LIQNI SAQLASH XIZMATLARI SOHASIDA SIFATNI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK 641
Usmanova Nasiba Akbarjonovna, Eshbekova Xayriniso Baxtiyorovna

SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINING SEGMENTATSIYASIGA ASOSLANIB SOLIQ XAVFLARINI ANIQLASH VA BAHOLASHNING AMALIY YONDOSHUVI 648
Elbaeva M.R.

DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI........ 653
Hamroyev G'ayratjon Sultonovich

QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA ISHLAB CHIQARISHNI SIFAT MENEJMENTI TAMOYILLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI 657
Achilov Ilmurad

MINTAQALAR INVESTITSION SALOHIYATINI OSHIRISHNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI 663
Qobilov Anvar Eshpo'lotovich

KORXONALARNING YASHIL MARKETING STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH........ 669
Sapayev Axmed Durdibayevich

SANOAT KORXONALARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA KO'P MEZONLI TAHLIL USULLARINI QO'LLASH........ 674
Muxammadaliyev Mirzohidjon Muxammadali o'g'li

BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING AMALDAGI HOLATI TAHLILI 681
Abdullayev Shaxzodbek

ENSURING SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT THROUGH INTEGRATION OF RECREATION AND ECOTOURISM RESOURCES IN UZBEKISTAN........ 686
Shaymanova Nigora Yusupovna

MAKROIQTISODIYOTDA ISTE'MOL VA JAMG'ARISH FUNSIYALARI VA ULARNING O'ZBEKISTONDA O'ZGARISHI TENDENSIYALARI 691
Rustamov Narzillo Istamovich

CHAKANA SAVDONI BOSHQARISHDA "BIG MIDDLE" NAZARIYASIDAN FOYDALANISH........ 697
Yaqubov Azizbek G'anibekovich

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HUNARMANDCHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING PROGNOZ VARIANTLARI........ 701
Ermetov Amirbek Ismailovich

FISKAL NOMARKAZLASHTIRISH BO'YICHA XITOY TAJRIBASI 708
Lokayev Bekzod Sherkobilovich

SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI BOSHQARUV TIZIMLARI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR........ 712
Ismatullayeva Munisxon Bori qizi

EKOLOGIYA VA ATROF MUHITNI MUHOFAZA QILISH SOHASIDA DASTURIY BUDJETLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI........ 717
Dilshod Pulatov, Dildora Mirzaeva, Gulzora Qahharova

TIKUV-TRIKOTAJ SANOATIDA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA BOSHQARUV STRATEGIYALARI........ 725
Mardiyev Bunyod Sirojiddin o'g'li

BURNOUTNING OLDINI OLISH: XODIMLAR SALOMATLIGI STRATEGIYASI........ 731
Ergasheva E'zoza Dilshod qizi

O'ZBEKISTONDA KORXONALARNING TASHQI IQTISODIY FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI........ 736
Pulatova Moxira Baxtiyorovna

QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA XARAJATLARNI BOSHQARISH VA HISOBGA OLISHNING INNOVATSION USULLARI: MENEJMENT VA BUXGALTERIYANING O'ZARO INTEGRATSIYASI........ 742
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISH MEXANIZMLARI 748
Uzoqov Suhrobjon Do‘smat o‘g‘li

OLIY TA’LIMNI MOLIYALASHTIRISH MODELLARI 754
Talapova Nargiza Baxriddinovna

ВОЗОБНОВЛЕНИЕ ДОБЫЧИ ПРИРОДНОГО ГАЗА ИЗ ТРЁХ СКВАЖИН УЧАСТКА ХОДЖАСАЯТ ГКМ ДЕНГИЗКУЛЬ 758
Набиев Шахзод Темурович, Иргашбаев Шохрух Фаррух угли, Маннафов Улугбек Умар угли

MADANIY TURIZM INDUSTRIYASINING RIVOJLANISH IMKONIYATLARI VA O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 764
Toxirov Dilyor Davlatovich

MOLIYAVIY AUTSORSING NAZARIYALARI VA UNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI 768
Babadjanov Umidbek Kamildjanovich

TURIZM – TARIXIY XOTIRA VA ZAMONAVIY XIZMATLAR UYG‘UNLIGI IFODASI 773
Janzakov Bekzot Kulmamat o‘g‘li

QISHLOQ XO‘JALIGI MAHSULOTLARI RAQOBATBARDOSHLIGINING MOHIYATI VA BAHOLASH MEZONLARI 777
Abdikarimova Zilola Baxramovna

TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING NAZARIY ASOSLARI 784
Ro‘ziyeva Shaxlo Salimboyevna

AXBOROT TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH VA TEXNIK XIZMAT KO‘RSATISHNI QO‘LLAB-QUVVATLASH 788
Samiyeva Maftuna Faxriddin qizi

TIJORAT BANKLARI AKTIVLARI DAROMADLILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 791
Sanayev Javoxir Shovkat o‘g‘li

FISCAL, MONETARY, AND CUSTOMS-TARIFF POLICIES IN ENSURING NATIONAL ECONOMIC STABILITY: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN 796
Maxmudov S.T.

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКИХ КЛАСТЕРОВ 801
Юсупова Н.Т.

SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY O‘SISHIGA TA’SIR ETUVCHI ASOSIY FAKTORLAR TAHLILI 807
Rahimova Mushtariybegim Muxammadg‘olib qizi

DEMOGRAFIK O‘ZGARISHLAR VA ULARNING IJTIMOIY-IQTISODIY OQIBATLARI 812
Abdumalikova G.F.

MINTAQAVIY INVESTITSIYA SIYOSATINI SAMARALI BOSHQARISHNING IQTISODIY VA INSTITUTSION ASOSLARI 821
Kenjayev Ikrom Ergashboyevich

MINTAQAVIY INVESTITSIYA SIYOSATINI SAMARALI BOSHQARISHNING IQTISODIY VA INSTITUTSION ASOSLARI

Kenjayev Ikrom Ergashboyevich
University of Bussines and Science
“Moliya” kafedrasi mudiri, PhD
E-mail: ikromk@mail.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada O‘zbekiston mintaqalarida investitsiya siyosatini amalga oshirishning samarali iqtisodiy va institutsion mexanizmlari tahlil qilinadi. Investitsiya faoliyatini boshqarishda to‘g‘ridan-to‘g‘ri va bilvosita ta’sir vositalarining o‘rni, soliq va kredit imtiyozlari, mahalliy hokimiyatlarning vakolatlari hamda iqtisodiy rag‘batlantirish mexanizmlarining ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, xorijiy va mahalliy investorlar uchun qulay muhit yaratish, soliq imtiyozlari, innovatsion fondlar, hududiy resurslardan samarali foydalanish masalalari atroflicha tahlil etilgan.

Kalit so‘zlar: investitsiya siyosati, iqtisodiy rag‘batlantirish, soliq imtiyozlari, mahalliy boshqaruv, institutsional muhit, investitsion infratuzilma, kreditlash mexanizmi.

Abstract. This article analyzes effective economic and institutional mechanisms for implementing investment policy in the regions of Uzbekistan. The role of direct and indirect instruments of influence in managing investment activities, tax and credit incentives, the powers of local authorities, and the importance of economic incentive mechanisms are highlighted. Also, the issues of creating a favorable environment for foreign and local investors, tax incentives, innovation funds, and effective use of regional resources are analyzed in detail.

Key words: investment policy, economic incentives, tax incentives, local government, institutional environment, investment infrastructure, lending mechanism.

Аннотация. В статье анализируются эффективные экономические и институциональные механизмы реализации инвестиционной политики в регионах Узбекистана. Раскрывается роль прямых и косвенных инструментов воздействия в управлении инвестиционной деятельностью, налоговые и кредитные льготы, полномочия местных органов власти и значение механизмов экономического стимулирования. Также подробно анализируются вопросы создания благоприятной среды для иностранных и местных инвесторов, налоговые льготы, инновационные фонды и эффективное использование региональных ресурсов.

Ключевые слова: инвестиционная политика, экономические стимулы, налоговые льготы, местное самоуправление, институциональная среда, инвестиционная инфраструктура, механизм кредитования.

KIRISH

Bozor iqtisodiyoti sharoitida hududiy taraqqiyotning asosiy omillaridan biri – investitsiyaviy faoliyatni to‘g‘ri yo‘lga qo‘yish va uni samarali boshqarish hisoblanadi. Mintaqalarning iqtisodiy salohiyatini to‘liq ishga solish, ishlab chiqarish tarmoqlarini modernizatsiya qilish, zamonaviy texnologiyalarni jalb etish, yangi ish o‘rinlarini yaratish bevosita investitsiyalar miqdori va ularni boshqarish tizimining oqilona tashkil etilganligiga bog‘liq. O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiyotida investitsiya faoliyati davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, ayniqsa hududlarni kompleks rivojlantirishda mintaqaviy investitsiya siyosatining roli tobora ortib bormoqda. Har bir mintaqaning tabiiy, iqtisodiy, ijtimoiy va demografik xususiyatlari asosida shakllantiriladigan investitsiya strategiyasi mahalliy resurslardan samarali foydalanish, investorlar uchun qulay muhit yaratish va hududiy raqobatbardoshlikni oshirish imkonini beradi. Ammo investitsiya siyosatini samarali boshqarish faqat moliyaviy resurslarni jalb etish bilangina cheklanmaydi. Bu jarayon kompleks yondashuvni, ya’ni iqtisodiy rag‘batlantirish mexanizmlari, institutsional islohotlar, soliq va kredit imtiyozlari, qonunchilik bazasi, infratuzilma rivoji va boshqaruv salohiyati kabi omillar uyg‘unligini talab qiladi. Ushbu maqolada mintaqaviy investitsiya siyosatini amalga oshirish vositalari, investitsion faoliyatni rag‘batlantirishning iqtisodiy mexanizmlari, shuningdek, mahalliy boshqaruv organlarining bu boradagi funksiyalari va imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, investitsiya

faoliyatining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini baholash mezonlari hamda mavjud muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ko'rib chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

C.Gianelle va hamkorlari[1] ilmiy izlanishida mintaqaviy innovatsiya siyosati boshqaruvi va uning makroiqtisodiy oqibatlarini empirik tahlil qiladi. Muallif Smart Specialisation (SSRP) dasturining hududiy boshqaruv sifati va budjet taqsimoti o'rtasidagi farqni spatial-makro modelda baholab, yaxshi boshqaruv mintaqaviy o'sishga va innovatsion spillover'lar kuchayishiga xizmat qilishini ko'rsatadi. Shundan kelib chiqib, mintaqaviy investitsiya siyosatida strategik boshqaruv va moliyalashtirish aloqadorligini mustahkamlash lozim.

W.Yue va hamkasblari[2] tadqiqotida hududiy savdo bitimlari va investitsiyalar o'rtasidagi bog'liqlikni chuqur empirik tahlil bilan ochib beradi. Muallif RTA (regional trade agreements) bandlarining "chuqurligi" indeksini yaratib, Xitoyga tomon FDI oqimlariga ta'sirini panel-modellar va instrumental o'zgaruvchilar yordamida sinovdan o'tkazadi; natijada, investitsiyaga oid bandlarning mustahkamligi FDIni rag'batlantiradi. Shu sababli, mintaqaviy investitsiya rejalarida aniq institutiv mexanizmlarni kiritish mintaqaviy investitsiya jalb qilishni oshiradi.

N.Vasilakos[3] maqolasida joyga asoslangan (place-based) jamoat investitsiyalari va regional sanoat siyosati haqidagi konseptual va empirik tahlilni beradi. Muallif hududiy infratuzilma va innovatsiya investitsiyalarini "gibrid" siyosat sifatida ko'rib, ularning mintaqaviy o'sishga qanday ta'sir qilishi va koordinatsiya mexanizmlarining muhimligini modellashtiradi. Shu sababli, mintaqaviy investitsiya siyosatini rejalashtirishda joyga mos investitsiyalar va koordinatsiyalashgan moliyalashtirish muhimdir.

Q.Lu va hamkorlari[4] ilmiy ishida mintaqaviy iqtisodiy zaiflikni tahlil qiluvchi dinamik ramkani taklif etadi — u investitsiya va tarmoqlar asosida hududlarni vulnerabiliti jihatidan xaritalaydi. Muallif kompleks tarmoq nazariyasi va optimallashtirish usullarini qo'llab, investitsiyalarning hududiy ta'sirini va potentsial risklarni numerik scenariylar bilan baholaydi. Xulosa qilib aytish mumkinki, mintaqaviy investitsiya strategiyalarini shakllantirishda zaiflik-analizini kiritish qarorlarni maqsadga muvofiq qiladi.

S.Lebedev va boshqalar[5] tadqiqotida submilliy (subnational) institutlarning firmalar strategiyasiga ta'sirini, xususan R&D va FDI bilan bog'liqligini empirik ma'lumotlar orqali o'rganadi. Tadqiqot Rossiya misolida submilliy institutlar darajasi va moliyaviy xususiyatlar kompaniya innovatsion faoliyati va mintaqaviy investitsiya oqimlarini qanday o'zgartirishini ko'rsatadi. Shu sababli, mintaqaviy investitsiya siyosatini optimallashtirishda submilliy institutlarning kuchi va moliyaviy qamrovi hisobga olinishi lozim.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ishlarini amalga oshirishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo'llaniladigan usullardan foydalanildi. Ilmiy tahlil jarayonida ana shu ilmiy tadqiqot usullaridan, xususan, kuzatish, umumlashtirish, guruhlash, taqqoslash, tahlil qilishda esa sintez va tahlil usullaridan keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mintaqa ma'muriyati hududlarni ma'lum yo'nalishlarda rivojlantirish uchun buyruqbozlik va ma'muriy ta'sir choralarisiz, tadbirkorlik subyektlariga turli vositalar orqali ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega. Bu vositalarning keng va xilma-xil zaxirasi mavjud bo'lib, ularning tuzilmasi 1-rasmda keltirilgan.

Boshqaruv vositalarini shartli ravishda ikki asosiy guruhga bo'lish mumkin:

1. To'g'ridan-to'g'ri ta'sir etuvchi vositalar
2. Vositali (bilvosita) ta'sir etuvchi vositalar

To'g'ridan-to'g'ri ta'sir etuvchi vositalarga quyidagilar kiradi:

- Mintaqa (respublika, viloyat, tuman yoki shahar) ehtiyojlari asosida zarur mahsulotlarni ishlab chiqarishga buyurtma berish;
- mintaqaga zarur mahsulotlarni ishlab chiqaruvchilar uchun imtiyozli soliq rejimini joriy etish;
- zarur mahsulotlar ishlab chiqaruvchilarga imtiyozli kreditlar yoki foizsiz qarzlar ajratish;
- mintaqa ma'muriyatining kredit tashkilotlari orqali investorlar olgan kreditlarni qaytarishga kafolat berishi;
- mahsulot ishlab chiqarishning vaqtincha rentabelligi pastligi sababli investorlarni subsidiyalar orqali qo'llab-quvvatlash;
- mintaqaga zarur mahsulotlar ishlab chiqaruvchilar uchun mahsulot narxiga kompensatsiya taqdim etish;
- investorlarga balans foydasidan to'lanadigan soliqlarni kamaytirish imkonini beruvchi asosiy vositalarning tezlashtirilgan amortizatsiyasi;
- mintaqa manfaatlariga mos investorlar faoliyatini nazorat qilish va litsenziyalash;
- mintaqa uchun zarur mahsulotlarni ishlab chiqarish huquqini beruvchi loyiha tanlovlari va tenderlarni o'tkazish;

- monopoliyalarning haddan tashqari ta'sirini cheklash, sog'lom raqobat muhitini shakllantirishga qaratilgan monopoliyaga qarshi siyosat;
- texnik jihatdan murakkab mahsulotlar ishlab chiqarishga sarmoya jalb qilish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, jumladan, lizing faoliyatini kengaytirish;
- korxonalar qarzlari va to'lovlarini qayta tuzish orqali ularning faoliyatini davom ettirish va investitsiyalarni tejab, yangi ish o'rinlari yaratishga yo'naltirish imkoniyatini ta'minlash;
- konsalting xizmatlarini rivojlantirish, korxona xodimlarini malakasini oshirish va investitsiya resurslaridan samarali foydalanish maqsadida o'qitish;
- korxonalarni sog'lomlashtirish va ularni ijtimoiy ishlab chiqarishga qayta jalb qilish uchun bankrotlik tartib-taomillaridan oqilona foydalanish;
- investitsiyalarni jalb qilish va zarur mahsulotlarni ishlab chiqarish uchun qulay huquqiy maydonni ta'minlaydigan imtiyozli mintaqaviy qonunchilikni shakllantirish.

Investitsiya faoliyatini tartibga solishda to'g'ridan-to'g'ri vositalar bilan bir qatorda, bilvosita ta'sir ko'rsatish vositalaridan ham foydalanish mumkin. Ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Mahsulotning ayrim turlariga narx cheklovlari joriy etish;
- eksport-import mahsulotlariga bojxona tariflari qo'llash;
- davlat hokimiyati darajasida mintaqa manfaatlarini ilgari surish;
- davlat investitsiyalari va lizing to'lovlarini yo'naltirish;
- davlat budjeti orqali olib boriladigan fiskal siyosat.

Shaxsiy boshqaruv vositalaridan foydalanish va ularning oqilona kombinatsiyasi investitsiya faoliyatini mintaqaning ustuvor yo'nalishlariga yo'naltirish imkonini beradi.

Ma'lum bir mintaqa iqtisodiyotiga investitsiyalar hajmining ortishi quyidagi ijobiy natijalarni beradi:

- Ishlab chiqarish va iqtisodiy salohiyatning oshishi;
- ishbilarmonlik faolligining kuchayishi;
- soliq tushumlarining ko'payishi;
- yangi ish o'rinlari yaratilishi;
- aholi bandligining ortishi;
- ijtimoiy tanglikning kamayishi;
- ijtimoiy sohani moliyaviy qo'llab-quvvatlashning kuchayishi (ish haqlari va pensiyalarni o'z vaqtida va to'liq to'lash, ijtimoiy yordamlar ko'rsatish va h.k.) (1-rasm).

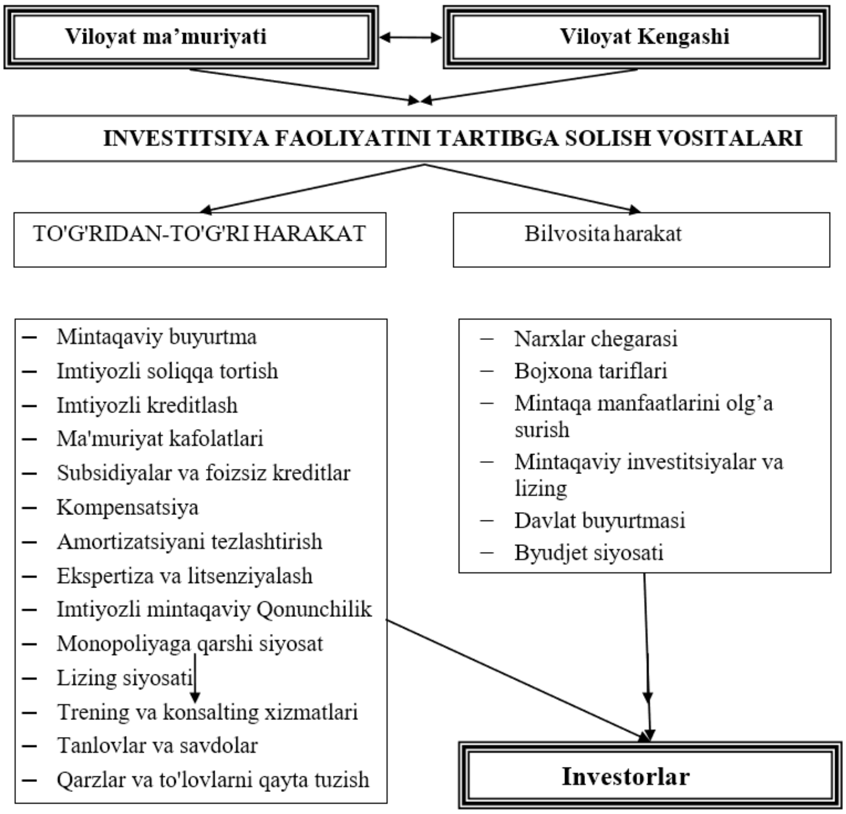

1-rasm. Mintaqada investitsiya faoliyatini tartibga solish vositalari.

Investitsiyalarni jalb qilish va investitsiya jarayonlarini boshqarish bevosita mintaqalarda amalga oshiriladi. Bu jarayonlar qanchalik puxta va samarali boshqarilsa, investitsiyalarning rentabelligi shunchalik yuqori bo'ladi, mintaqa iqtisodiyotida ijobiy o'zgarishlar tezroq yuz beradi va ularning natijalari ancha sezilarli bo'ladi.

Shu sababli, mintaqalardagi investitsiya jarayonlarini malakali, professional va samarali tarzda boshqarish zarur. Buning uchun quyidagi vositalar mavjud bo'lishi kerak:

Mintaqaviy investitsiya siyosatini boshqarish samaradorligini baholovchi ko'rsatkichlar tizimi;

Biznes faoliyatini ustuvor sohalarda investitsiyalashga oid qarorlar qabul qilish mezonlari.

Mintaqa ma'muriyati, mintaqa ehtiyojlarini hal etadigan aniq investorlar uchun ma'lum imtiyozlar belgilash orqali investitsiyalar uchun qulay sharoit yaratadi. Kreditlashda ustuvorliklarni belgilash orqali esa investitsiya oqimini bilvosita va samarali boshqarishi mumkin.

Bundan tashqari, mintaqa ma'muriyati quyidagi investitsiya manbalariga ega:

Homiylik va xayriya mablag'lari;

xorijiy hamkorlarning moliyaviy yordami;

soliq tushumlaridan ajratmalar;

zaxira sug'urta fondlari;

mintaqaviy kreditlar;

korxonalarning ishlab chiqarish va tijorat faoliyatidan keladigan daromadlar.

Shu sababli, mintaqadagi muvaffaqiyatli investitsiya faoliyati ko'p jihatdan ma'muriyat faoliyatiga bog'liq. Ya'ni, ushbu faoliyat doimiy monitoring qilinishi, baholanib borilishi va chuqur tahlil qilinishi kerak. Shu bilan birga, eng muhim masalalardan biri – bu har bir tadbirkorlik subyekti faoliyati bo'yicha, odatda yil davomida, boshqaruv qarorlarini qabul qilish mezonlarini aniq belgilashdir.

Soliq yig'imlarining hajmini investitsiya faoliyati samaradorligini baholovchi mezon sifatida qabul qilib bo'lmaydi. Chunki soliq siyosati fiskal bosim ortishi tomon o'zgarganda, real investitsion faoliyat pasaygan taqdirda ham soliq tushumlari o'sishi mumkin.

Bundan tashqari, investitsiya jihatidan salbiy, ijtimoiy jihatdan nomaqbul sohalarga – masalan, spirtli ichimliklar ishlab chiqarish, giyohvandlik bilan bog'liq faoliyatlarni qonuniylashtirish, fohishabozlik yoki qimor biznesini rivojlantirish orqali ham soliq tushumlarini oshirish mumkin. Bunday faoliyatlar esa ijtimoiy barqarorlikka putur yetkazishi mumkin.

Investitsiya faoliyatini baholash uchun faqat yuqori darajadagi davlat siyosatidan kelib chiqadigan mezonlar asosida aniqlangan ko'rsatkichlar ishlatilishi lozim. Bu mezon milliy iqtisodiyotning asosiy ko'rsatkichi – Yalpi ichki mahsulot (YaIM) bo'lishi mumkin.

Shunday qilib, boshqaruvning yuqori darajasidan quyi darajasiga o'tilganda uzviylikni ta'minlash, qarorlar to'liq va samarali qabul qilinishini kafolatlash uchun milliy YaIMdan kelib chiqadigan mezonlardan foydalanish zarur. Agar mintaqada aholi jon boshiga to'g'ri keladigan YaIM o'sishini asosiy mezon sifatida qabul qilinsa, bu mintaqa rivojlanishini baholashda aniq ko'rsatkich bo'lib xizmat qiladi.

Shu nuqtayi nazardan, mintaqa ma'muriyati har yili quyidagi ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlardagi o'zgarishlarni doimiy ravishda kuzatib borishi lozim:

- Mehnatga layoqatli aholining bandligi;
- aholi jon boshiga o'rtacha umumiy daromad;
- aholi jon boshiga to'g'ri keladigan umumiy va yashash maydoni;
- o'rtacha yillik bolalar o'limi darajasi;
- erkaklar va ayollarning o'rtacha umr ko'rish davomiyligi;
- iste'mol savatchasi narxlari indeksi;
- har bir oila uchun mavjud bo'lgan telefonlar soni;
- aholining umumiy daromadida oziq-ovqat xarajatlarining ulushi;
- yangi yaratilgan ish o'rinlari soni;
- aholi jon boshiga rasmiy tarzda qayd etilgan pul jamg'armalarining o'sishi;
- aholi jon boshiga tovar aylanmasining o'sishi;
- aholi turmush darajasidagi o'zgarishlar;
- ekologik ko'rsatkichlar tizimidagi o'zgarishlar.

Aholi rivojlanishining o'nlab, hatto yuzlab turli ijtimoiy ko'rsatkichlari mavjud bo'lib, ular mintaqa ma'muriyati tomonidan muntazam aniqlab borilishi va monitoring qilinishi zarur. Bu esa investitsiyalarni samarali boshqarish uchun qulay muhit yaratadi. Faqatgina ushbu sharoitda, ya'ni aholining turmush darajasini sezilarli darajada yaxshilashga yo'naltirilgan yuqori darajadagi samarali siyosat mavjud bo'lgan hollarda, qabul qilingan qarorlar natijalarini aniq va miqdoriy o'lchash mumkin bo'ladi.

O'zbekistonda mintaqaviy rivojlanish jarayoni murakkab va ziddiyatli xarakterga ega. Mamlakatda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyasi asosiy sektor sifatida shakllanib, iqtisodiy huquq va vakolatlarni mintaqalar foydasiga qayta taqsimlash zaruratini belgiladi.

Boshqaruv tizimida ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarning oʻzgarishi mintaqalarning investitsiya salohiyatini baholashga yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. Bu esa investitsion bozor infratuzilmasi muhitiga oid muammolarni hal qilish, ularni monitoring qilish, tahlil etish va rivojlantirish yoʻllarini ishlab chiqishni taqozo etadi. Shu orqali investorlarga xizmat koʻrsatadigan diversifikatsiyalangan tizimni shakllantirish zarur boʻladi. Bunday tizim ishlab chiqarish, vositachilik, birja, investitsiya va boshqa turdagi korxonalar agentlaridan iborat boʻladi.

Bugungi kunga kelib mintaqalarda xususiy institutsional investorlar tarmogʻi yetarlicha rivojlanmagan. Ayni paytda asosiy potensial xususiy institutsional investorlar sifatida tijorat banklari koʻriladi. Biroq, ularning faoliyati asosan yuqori daromad keltiruvchi qisqa muddatli kreditlash va vositachilik operatsiyalariga qaratilgan boʻlib, investitsiya jarayonlariga bevosita yoʻnaltirilmagan.

Agar mahalliy investorlar ishlab chiqarishni rivojlantirishga sarmoya kiritishga qiziqmasa, bunday iqtisodiy tizim xorijiy investorlar uchun ham jozibador boʻla olmaydi. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish quyidagi yoʻnalishlarda amalga oshirilishi zarur:

iqtisodiyotni tarkibiy jihatdan qayta qurish boʻyicha davlat dasturlari doirasida;

tarmoq va tarmoqlararo rivojlanishning maqsadli dasturlari asosida;

eksport salohiyatini rivojlantirish va konvertatsiya qilish maqsadlariga asoslangan holda.

Shuningdek, ichki va tashqi kooperatsiyani rivojlantirish, xorijiy kapitalni jalb etgan holda davlat korxonalarini xususiylashtirish jarayonlarini ham hisobga olish lozim.

Mintaqalar xorijiy investitsiyalarni quyidagi shakllarda qabul qilib, investitsiya oluvchi subyekt sifatida oʻz pozitsiyalarini oʻzgartirish imkoniyatiga ega:

- Texnologik uskunalar;
- butlovchi qismlar;
- materiallar;
- intellektual mulk huquqlari;
- nou-xau;
- savdo belgilari va boshqa aktivlar.

Mazkur yondashuvning maqsadga muvofiqligi nafaqat xorijiy mutaxassislar, balki bunday tajribani amalda qoʻllagan Yaponiya kabi mamlakatlar tomonidan ham tasdiqlangan. Bu yondashuv Yaponiya iqtisodiyotining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim oʻrin tutgan.

Keng koʻlamli innovatsion va investitsiya loyihalarini amalga oshirishda uzoq muddatli kreditlash mexanizmlarini qoʻllash katta ahamiyat kasb etadi. Bu borada innovatsion va investitsiya fondlari muhim oʻrin tutadi. Shuningdek, ustuvor tarmoqlarni rivojlantirish ehtiyojlari uchun mintaqaviy darajada maxsus fondlarni tashkil etish maqsadga muvofiqdir.

Mintaqaviy investitsiya siyosati, odatda, ushbu hududning ijtimoiy-iqtisodiy va demografik xususiyatlarini inobatga olgan holda ishlab chiqiladi. Siyosatni amalga oshirishda mavjud imtiyozlar asosida mahalliy va xorijiy investorlarni jalb qilishga alohida eʼtibor qaratiladi.

Baʼzi hududlar agrosanoat majmualari, qurilish va yetakchi tarmoqlarni rivojlantirish uchun budjetdan subsidiya ajratilishiga umid qilishmoqda. Boshqalar esa mahalliy soliqlar, soliq imtiyozlari va boshqa moliyaviy mexanizmlar orqali oʻz resurslarini safarbar etishga harakat qilmoqda. Yana boshqa hududlar esa mahalliy biznesni rivojlantirish orqali investitsiyalarni jalb qilishni maqsad qilmoqda.

Investitsiyalarni ragʻbatlantirishning asosiy vositalaridan biri boʻlgan soliq imtiyozlari ham ijobiy, ham salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Soliq stavkalari pasaytirilganda va soliqqa tortiladigan baza qisqartirilganda, korxona foydasining investitsiyaga yoʻnaltirilishi ragʻbatlantiriladi, bu esa investitsion faollikni oshiradi. Biroq, boshqa tomondan, bu davlat va mahalliy budjetlarga tushumlar kamayishiga olib keladi, natijada ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirish imkoniyatlari cheklanishi mumkin.

Investitsiya kreditidan foydalanish ham alohida ahamiyatga ega. Bu turdagi kredit soliq miqdorini, korxona tomonidan xarid qilingan mashina va uskunalar qiymatining maʼlum foizi miqdorida kamaytirishni nazarda tutadi. Odatda, investitsiya kreditining stavkasi uskunaning xizmat muddati bilan bogʻliq boʻlib, asosiy kapitalning faol qismiga qilingan investitsiyaning 2–10% ini tashkil etadi.

Investitsiyalarni ragʻbatlantirishda asosiy va aylanma mablagʻlar, tabiiy, ishlab chiqarish, mehnat, moliyaviy va valyuta resurslari uchun toʻlovlar tizimi muhim rol oʻynaydi. Amaldagi qonunchilikka koʻra, mavjud toʻlovlar har doim ham xoʻjalik yurituvchi subyektlar faoliyatiga bevosita taʼsir koʻrsatmaydi. Soliqlar va toʻlovlar bir xil maqsadga ega boʻlib, ularni yagona pastki tizimga birlashtirish mumkin.

Masalan, atrof-muhitni muhofaza qilishga qaratilgan investitsiyalar nuqtayi nazaridan, tabiiy resurslar va ularni muhofaza qilish uchun toʻlovlarning ahamiyati unchalik katta emas. Suvdan foydalanish, yer osti boyliklari uchun toʻlovlar, ijara haqlari va boshqa shunga oʻxshash toʻlovlar konsolidatsiyalangan mahalliy budjet daromadlarining atigi 1 foizini tashkil etadi.

Bozor iqtisodiyotida narxlar tizimi uning asosiy regulyatori sifatida faoliyat yuritadi. Investitsion tovarlar va kapital qurilish obyektlari narxining oshishi investitsiya faolligini va sarmoyalarga bo'lgan talabni sezilarli darajada pasaytiradi. Bu holat, o'z navbatida, investorlarni investitsiya yo'naltirilgan boshqa sohalarga e'tibor qaratishga undaydi. Shu sababli, investitsion tovarlar narxining pasayishi sarmoyalarga bo'lgan talabning ortishiga olib keladi. Garchi bu holat mazkur tovarlarni ishlab chiqaruvchilarning manfaatlariga salbiy ta'sir ko'rsatsa-da, investorlarning faolligi va taklifi oshadi. Umuman olganda, investitsion faoliyat kapital qurilish narxlarining pasayishi tendensiyasi bilan uyg'unlikda jadallashadi.

Investitsiyalarni faollashtirish bo'yicha iqtisodiy mexanizmlar ichida rag'batlantirish tizimi alohida o'rin egallaydi. Ushbu tizim investitsiya jarayonining barcha ishtirokchilari o'z manfaatlari bilan bir qatorda ijtimoiy manfaatlarga ham xizmat qilishi uchun murosali va ijobiy motivatsiyani ta'minlovchi kompleks chora-tadbirlar majmuasidan iboratdir.

Rag'batlantirish tizimi quyidagi asosiy elementlarni o'z ichiga oladi:

Yo'nalishlar – investitsiyalarni moliyalashtirish uchun mablag'lar to'plash va ulardan samarali foydalanish loyihalarini shakllantirish;

rag'batlantirish obyektlari – investorlar, emitentlar, investitsiya institutlari, investitsiya muhiti va infratuzilma;

sohalar – moliyalashtirish, kreditlash, soliqqa tortish, narxlash, sug'urta;

vositalar – imtiyozlar, imkoniyatlar, foiz stavkalari, sanksiyalar;

usullar – har bir yo'nalish va soha doirasidagi obyektlarga ta'sir ko'rsatishning turli shakllari.

Ushbu tizimning klassifikatsiyasi investitsiya faoliyatini rag'batlantirishda qo'llanilayotgan usullarni tizimlashtirish, ularning samaradorligini tahlil qilish va rag'batlantirishning yangi shakl va uslublarini ishlab chiqish imkonini beradi.

Mintaqalarda investitsiya faoliyatini rag'batlantirish yo'nalishlarida aniq chora-tadbirlar ishlab chiqilmoqda. Misol uchun, yuqori samarali va raqobatbardosh mashina hamda uskunalar ishlab chiqarishni tashkil etish va rivojlantirishda korxonalar tomonidan o'z mablag'laridan investitsion maqsadlarda foydalanishni rag'batlantirish uchun tezlashtirilgan amortizatsiya mexanizmidan foydalanish taklif etiladi, ammo bu ikki barobardan ortiq bo'lmasligi kerak.

Mintaqaviy dasturlarni moliyalashtirish uchun mablag'lar jalb qilishda loyiha moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlari asosida markazlashtirilgan investitsiya resurslarini raqobat asosida joylashtirish maqsadga muvofiqdir.

Shuningdek, aholining bo'sh pul mablag'larini investitsiyalarga jalb qilish uchun quyidagi usullar taklif etiladi:

qimmatli qog'ozlarni aholiga joylashtirish orqali o'zaro fondlarni tashkil etish;

qurilayotgan uy-joylar uchun avans to'lovlarini joriy etish;

mintaqaviy kredit obligatsiyalarini muomalaga chiqarish.

Investitsiya faoliyatini rag'batlantirishning tegishli usulini tanlash ko'p jihatdan mahalliy ma'muriyatlarning moliyaviy resurslarni (budjet va budjetdan tashqari mablag'lar) shakllantirish va ulardan foydalanish vakolatlariga, shuningdek, ma'muriy choralarni qo'llash huquqiga bog'liqdir. Hududiy resurslardan foydalanishga oid imtiyozlar, imkoniyatlar va huquqlarni belgilash, shuningdek tashkiliy chora-tadbirlarni amalga oshirish bu borada muhim ahamiyatga ega. Rag'batlantirishning turli usullarini kompleks tarzda qo'llash eng samarali natijalarga olib keladi.

Shuni doimo yodda tutish kerakki, iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlaridan foydalanishda taqdim etilayotgan imtiyozlar va kafolatlar qisqa muddat ichida investitsiya resurslaridan maksimal samarali foydalanishga qodir bo'lgan iqtisodiy subyektlar tomonidan amalga oshirilishi lozim. Faqatgina shunda investitsiya muhitining barqarorligi va investitsiya siyosatining natijadorligi ta'minlanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, mintaqaviy investitsiya siyosatini samarali boshqarish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va hududlar o'rtasidagi rivojlanish tafovutini kamaytirishda muhim o'rin tutadi. 2020–2024-yillar davomida O'zbekistonda investitsion muhitni yaxshilash, hududiy infratuzilma loyihalarini kengaytirish va xususiy sektorga qulay sharoit yaratish yo'lida sezilarli natijalar kuzatildi. Biroq, institutsional barqarorlik, submilliy boshqaruv tizimlarining samaradorligi va investitsiya siyosatining koordinatsiyasi hali to'liq shakllanmagan. Shu bois, mintaqaviy investitsiyalarni boshqarishda tizimli yondashuv, normativ-huquqiy asoslarning mustahkamlanishi va innovatsion mexanizmlarni keng joriy etish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Olib borilgan tahlillar asosida quyidagi takliflarni ilgari surishimiz mumkin:

Hududiy investitsiya dasturlarini integratsiyalash. Mintaqalar kesimida ishlab chiqiladigan investitsiya dasturlarini yagona elektron platforma orqali muvofiqlashtirish zarur, bu loyiha tanlovi va moliyalashtirish samaradorligini oshiradi;

Submilliy institutlar salohiyatini kuchaytirish. Mahalliy hokimiyat organlarining investitsiya boshqaruvi bo‘yicha vakolatlarini kengaytirish va kadrlar malakasini oshirish mintaqaviy siyosatni mustahkamlaydi.

Innovatsion moliyalashtirish mexanizmlarini joriy etish. Xususiy sektorni jalb etuvchi klaster asosidagi moliyaviy vositalar, masalan, “public-private partnership” (PPP) loyihalarini kengaytirish investitsiya oqimlarini diversifikatsiya qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Gianelle, C., McCann, P., Ortega-Argilés, R., & Shearmur, R. (2024). The governance of regional innovation policy and its economic implications. Papers in Regional Science.
2. Yue, W., & coauthors (2023). Investment effect of regional trade agreements: an analysis of the depth of RTA provisions and inward FDI. Humanities and Social Sciences Communications.
3. Vasilakos, N. (2023). Place-based public investment in regional industrial policy: conceptual reasons and empirical applications. Regional Studies / Regional Science.
4. Lu, Q., & coauthors (2024). Regional economic vulnerability based on investment and network dynamics: a dynamic optimization framework. Journal of Urban Economics / Regional Science.
5. Lebedev, S., et al. (2023). Subnational institutional differences, R&D-performance relationship, and FDI spillovers in an emerging economy. Working paper / Journal of Comparative Economics. (PDF).
6. Xodiev B.H., Toshboev H.T., Mamatqulov A.M. Investitsiyalar va ularni moliyalashtirish. – Toshkent: Iqtisod-Moliya nashriyoti. 2020 y.
7. Toshmatov O. va boshqalar. Hududiy iqtisodiyot. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti. 2018 y.
8. Murodov T.A. Investitsion loyihalarni boshqarish. – Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti. 2021 y.
9. Mahmudov N.X. Davlat investitsiya siyosati va investitsion muhit. – Toshkent: Oliy ta’lim nashriyoti. 2019 y.
10. Qodirov A.Q. Iqtisodiy xavfsizlik va mintaqaviy investitsiya siyosati. – Toshkent: Fan va texnologiyalar. 2020 y.

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2025. № 10

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz